

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

II міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

11 квітня 2017 року

**Харків
ХНПУ
2017**

5. Пометун О. І. Моя щаслива планета: Уроки для стійкого розвитку: навч. посібник з курсу за вибором для учнів 3-4 класів / О. І. Пометун, О. В. Онопрієнко, А. Д. Цимбалару. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2011. – 124 с.
6. Стратегія впровадження освіти для сталого розвитку в освітньо-виховний процес дошкільного закладу : методичний посібник / Укладачі: Т. Я. Волчак, Т. Т. Трифонова, Н. М. Голик, О. В. Домаранська, Н. Р. Попова, Л. І. Різун. – Кривий Ріг, 2013. – 99 с.
7. Тамбовцева Т. Образование для устойчивого развития: пример Латвии / Татьяна Теймуразовна Тамбовцева // Человеческий капитал и профессиональное образование. – 2012. – № 3. – С. 10 – 18.
8. Урсул А. Д. Перспективы образования: информационно-экологическая ориентация в интересах устойчивого развития / А. Д. Урсул, Т. А. Урсул // Педагогика и просвещение. – 2011. – № 4. – С. 14 – 25.

УДК 371

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД У ПРОЦЕСІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

О. В. Попова, м. Харків
В. Д. Попов, м. Харків

Авторами розкрито суть психолого-педагогічного супроводу як особливого виду педагогічної підтримки школярів, який забезпечує особистісний розвиток і виховання в умовах освітнього процесу школи. Сформульовано головні завдання психолого-педагогічного супроводу процесу морального виховання школярів. Репрезентовано види (супровід-співробітництво, супровід-ініціювання, супровід-попередження) психолого-педагогічного супроводу та етапи його здійснення.

Ключові слова: *школяр, особистісний розвиток, моральне виховання, психолого-педагогічний супровід, види, етапи.*

The authors have presented the essence of psycho-pedagogical support as a special kind of pupils' pedagogical maintenance that provides personal development and education in conditions of educational process at school. The main tasks of psycho-pedagogical support of the process of pupils' moral education have been determined. The authors have represented the types (support-cooperation, support-initiation and support-warning) of psycho-pedagogical support and the stages of implementation of it.

Key words: *pupil, personal development, moral education, psycho-pedagogical support, types, stages.*

Останніми десятиріччями в освітньо-виховній практиці складається особлива культура допомоги дитині та її батькам шляхом психолого-педагогічного супроводу, що розглядається як особливий вид педагогічної підтримки школярів, який забезпечує особистісний розвиток і виховання в умовах навчально-виховного процесу школи.

Зазначимо, що, на нашу думку, поняття “педагогічна підтримка”, “допомога”, «педагогічний супровід», «психолого-педагогічний супровід» значною мірою взаємозамінювані, синонімічні, хоча і не тотожні за змістом: надаючи учневі допомогу, педагог підтримує його. Причому підтримку вчитель може здійснювати

опосередковано, у той час як допомога може бути надана учневі тільки в процесі безпосереднього спілкування. Забезпечуючи педагогічний супровід, вихователь надає учневі допомогу, підтримує його, а це, у свою чергу, вимагає психологічної підтримки і допомоги. Тож з нашого погляду, найбільш широким у зазначеному синонімічному ряду є поняття «психолого-педагогічний супровід».

Сама ідея супроводу як втілення гуманістичного, особистісно зорієнтованого підходу тісно пов'язана з реалізацією права дитини на повноцінний розвиток і, як наслідок, якісною модернізацією системи шкільної освіти, яка визначається такими пріоритетами, як тілесне і моральне (духовне) здоров'я, соціальне благополуччя і захищеність, самореалізація.

Особливістю психолого-педагогічного супроводу є необхідність вирішення завдань особистісного розвитку і виховання школяра у складних умовах модернізації системи освіти, змін в її структурі та змісті. Тож сфера відповідальності психолого-педагогічного супроводу охоплює в себе завдання створення в навчально-виховному закладі успішного процесу виховання, спрямованого на соціалізацію дитини, її самореалізацію, оскільки повноцінний розвиток особистості є гарантом її суспільного благополуччя.

За такого підходу об'єктом психолого-педагогічного супроводу виступає виховний процес, а предметом – ситуація особистісного розвитку і виховання школяра як система взаємин зі світом, з оточенням, дорослими, однолітками, з самим собою.

Головними завданнями психолого-педагогічного супроводу процесу морального виховання школярів вважаємо такі: запобігати виникненню проблем особистісного розвитку і виховання школяра; допомога (сприяння) вихованцю у вирішенні проблем, пов'язаних із самовизначенням і самореалізацією; коригування моральної та емоційно-вольової сфери школяра налагодженням взаємин з однолітками, вчителями, батьками.

Отже, психолого-педагогічний супровід особистісного розвитку і виховання дитини розглядаємо як супровід міжособистісних взаємин (їх розвиток, корекція, взаємовплив).

З огляду на вищезазначене, видами (напрямами) роботи з психолого-педагогічного супроводу морального виховання і саморозвитку школяра є: моніторинг (індивідуальний і груповий) результатів виховного впливу на особистість вихованця; профілактика девіантних проявів у поведінці школяра; психолого-педагогічна просвіта суб'єктів виховного процесу; розвиток психолого-педагогічної компетентності педагогів, вихователів, шкільних психологів; формування психолого-педагогічної і розвиток загальної культури батьків; психолого-педагогічна підтримка батьків (з огляду на складні, специфічні умови, в яких опинилась сучасна родина).

Завдання формування самостійної, відповідальної та соціально зрілої особистості, здатної до соціалізації в суспільстві та виявлення активної життєвої позиції, визначає необхідність широкого використання під час психолого-педагогічного супроводу різноманітних методів, засобів, технологій виховання

моральних навичок, стимулювання вихованців до особистісного самовизначення і морального саморозвитку.

Широка інтерпретація педагогічного змісту супроводу пов'язується зі створенням сприятливих умов, безпечного середовища, необхідних для розвитку і саморозвитку школярів, розкриттям, реалізацією внутрішніх потенціалів, формуванням здатності до самостійних дій та вільного вибору.

Психолого-педагогічний супровід особистісного розвитку і виховання школяра в процесі морального виховання можливо реалізувати, використовуючи декілька видів педагогічного супроводу, а саме: *супровід-співробітництво* педагогів і школяра, який передбачає спільне планування дорослого і дитини, аналіз, співтворчість, рефлексію, вимагає дій, необхідних для наступного самостійного подолання проблем, які виникли, тобто прояву особистої відповідальності, творчості, власних унікальних якостей вихованця; *супровід-ініціювання*, організовуючи який, педагог створює вихованцю необхідні умови для вільного, індивідуального, самостійного вибору шляху та засобів вирішення виховних завдань і, тим самим, допомагає школяреві відкрити загальновизнані моральні істини, реалізувати свій особистісний творчий потенціал, при цьому зберігаючи його індивідуальну своєрідність; *супровід-попередження*, у процесі якого педагог передбачає неправильні кроки школяра і, тим самим, допомагає обрати адекватні рішення, з урахуванням поведінки та діяльності проблемного вихованця.

Здійснення психолого-педагогічного супроводу передбачає такі етапи:

- діагностичний, на якому виявляється проблема або прогнозується можливість її виникнення; метою цього етапу є допомога учневі в усвідомленні й формулюванні суті своєї проблеми: «чого хочеться» (мотиви й інтереси), на що спроможний вихованець (що дитина об'єктивно може зробити сама);

- пошуковий, який передбачає сумісну діяльність вихователя й вихованця з метою виявлення причин виникнення проблеми та знаходження різних шляхів її розв'язання: «що б хотілося вміти, знати, і що цьому заважає» (виявлення проблеми); результатом цієї діяльності є усвідомлення школярем своєї відповідальності за виникнення й розв'язання проблеми;

- проектний (договірний), на якому розподіляються функції між підлітком і дорослим, окреслюються шляхи їх взаємодії: «що треба зробити, щоб це подолати» (проектування власної діяльності), «що об'єктивно ще не під силу, яка і від кого потрібна допомога» (проектування взаємодії). Засобом педагогічної підтримки в умовах, коли і дитина, і дорослий усвідомлюють існування проблеми, виступає договір. При цьому дитина бачить в особі вихователя помічника спільного розв'язання проблеми; інтереси педагога пов'язані з розв'язанням проблеми (тактичний інтерес) і можливістю отримання підлітком навичок самостійності в процесі розв'язання власних проблем;

- діяльнісний, у процесі якого діє сама дитина, а вихователь схвалює, захищає й корегує її діяльність;

- рефлексивний, який передбачає обговорення та аналіз попередніх етапів діяльності, виявлення ступеня розв'язання проблеми; метою цього етапу є допомога дитині помітити зміни, які відбуваються в ній самій і навколо.

Отже, ми виходимо з того, що психолого-педагогічний супровід у процесі морального виховання школярів є не простим поєднанням різноманітних методів виховної роботи з вихованцями, а виступає як комплексна умова, яка забезпечується особливою культурою підтримки і допомоги школярам у вирішенні завдань морального розвитку і самовиховання.

Список використаних джерел

1. Газман О. С. Новые ценности образования : содержание гуманистического образования / О. С. Газман, Р. М. Вейс, Н. Б. Крылова. – М. : ИПИ РАО, 1995. – 103 с.
2. Попов В. Д. Психолого-педагогічний супровід формування моральної спрямованості молодших підлітків / В. Д. Попов // Сучасна освіта в умовах реформування: проблеми, теорія, практика : матер. наук.-практ. конф. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – С. 96-97.
3. Попова О. В. Формування в молодших підлітків моральної спрямованості засобами евристичного навчання / О. В. Попова, В. Д. Попов // Самореалізація пізнавально-творчого і професійного потенціалу особистості в інноваційній освіті : [монографія]. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2016. – С. 229-255.

УДК 371.011

УМОВИ УСПІШНОГО ЗДІЙСНЕННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Н. П. Романенко, м. Коростень

Автор обґрунтовує необхідність здійснення диференційованого навчання в навчальному процесі початкової школи. Визначено види внутрішньокласної диференціації. На основі практичного педагогічного досвіду сформульовано умови успішного здійснення диференційованого навчання у початковій школі.

Ключові слова: *початкова школа, навчальний процес, диференційоване навчання, внутрішньокласна диференціація, умови.*

The need to implement differentiated instruction in the educational process in primary school has been substantiated in the paper. The types of intraclass differentiation have been determined. Based on practical teaching experience, the conditions of successful implementation of differentiated instruction in primary school have been revealed.

Key words: *primary school, educational process, differentiated instruction, intraclass differentiation.*

Одним з основних завдань, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, є орієнтація навчально-виховного процесу на особистість дитини, її розвиток. Тому завдання сучасного вчителя – залучити учнів до активної та самостійної діяльності, перетворити їх на суб'єктів цієї діяльності. Реалізація його передбачає здійснення відбору змісту, методів, форм навчання залежно від особливостей груп.

Диференційоване навчання – це така організація навчально-виховного процесу, за якої створюються умови, що дають змогу кожному учневі розкрити всі свої потенціальні навчальні можливості. Розрізняють зовнішню (профільну) і